

Český jazyk – literatura

Obsah

1	Nejstarší literární památky světového písemnictví	3
2	Středověká literatura do konce 14.století	5
3	Husitská literatura, renesance, humanismus	7
4	Baroko, klasicismus, osvícenství	10
5	Národní obrození a literatura 1.pol. 19.století	13
6	Preromantismus a romantismus	17
7	Světový realismus	20
8	Májovci, ruchovci, lumírovci	23
9	Vývoj balady	26
10	Kritický realismus v české literatuře v 2.pol. 19.století	27
11	Moderní směry v poezii na přelomu 19. a 20. století	28
12	Vznik a vývoj evropského a českého dramatu do 19.století	29
13	Drama ve 20. století	30
14	Umělecké směry 20.století v literatuře	31
15	Světová próza 1.pol. 20.století	32
16	Česká próza 1.pol. 20.století	33
17	Historická tematika ve světové a české literatuře	34
18	Světová próza 2.pol. 20.století	35
19	Odras 2.světové války ve světové a české literatuře	36
20	Česká oficiální próza od pol. 20.století do současnosti	37
21	Vývoj publicistiky a kritiky	38
22	Odras společenských změn po roce 1945 v české poezii	39
23	Česká samizdatová a exilová poezie a próza	40

<i>OBSAH</i>	2
24 Satira v literatuře	44
25 Venkovská tematika v literatuře	45

1 Nejstarší literární památky světového písemnictví

Vývoj orientální literatury začíná zhruba ve 4. tisíciletí př.n.l. na území Mezopotámie. **Sumerové** psali klínovým písmem. Asi nejstarším dochovaným sumerským dílem je

Epos o Gilgamešovi – epické básně spojené s postavou Gilgameše, králem Uru. Jeden z příběhů popisuje Gilgamešovu cestu za nesmrtelností, na jejímž konci zjišťuje, že nesmrtelným se člověk může stát díky svým činům.

Za zmínku stojí také **Chammurabiho zákoník**, jež je nejstarším dochovaným odborným textem.

Další civilizací, z níž se dochovaly písemné památky je **Egypt**. V Egyptě se psalo hieroglyfickým písmem, obdobou dnešního papíru byl papyrus.

Životopis Sinuhetův – není jisté, zda se příběh opravdu stal, nebo se jedná o fikci. Sinuhet je úředník za vlády Amenemheta I. Ten je zavražděn a Sinuhet ze strachu o vlastní život prchá ze země. Později se do Egypta vrací. Vyprávění bylo inspirací pro historický román Mika Waltariho, který ovšem pojednává o zcela jiném příběhu.

Achnatonův hymnus na slunce – je píseň oslavující slunce, kterou napsal král Achnaton (Amenhotep IV.).

Indické eposy:

Mahábhárata – jeden z nejrozsáhlejších eposů světa, má kolem 74000 veršů. Dodnes se jedná o jeden ze stěžejních indických náboženských a filozofických textů.

Rámájana – rovněž velmi rozsáhlý, má kolem 48000 veršů. Pojednává o velké lásce prince Rámy a jeho manželky Sítý. Síta je unesena a Ráma ji osvobodí.

Čínská poezie – básníci – **Li Po, Tu Fu, Wang Wej**

Z hebrejského písemnictví se zachovalo jedno z nejdůležitějších děl

Bible – jež představuje most mezi orientální a evropskou literaturou. Dělí se na dvě části: **Starý zákon**, který je psán hebrejsky. Popisuje vývoj Palestiny a židovského národa od počátku světa do vzniku křesťanství. Židé uznávají větší část Starého zákona jako svou „svatou knihu“. Křesťané spolu se Starým zákonem uznávají také **Nový zákon**, který zachycuje život a působení Ježíše Krista a jeho apoštolů. Skládá se z 27 knih, z nichž pravděpodobně nejdůležitější jsou 4 evangelia – Marka, Lukáše, Matouše a Jana. Je psán řecky a pravděpodobně vznikl v 1.stol. n.l.

Řecká literatura je rozdělena na tři období:

Archaické období – epika:

Homér – nejznámější řecký básník, jeho význačným dílem jsou eposy

Ilias – zpracovává pověsti o trojské válce, objevují se zde mýtičtí hrdinové Achilleus, Patrokles, Hektor.

Odysseia – popisuje cestu Odyssea, který se vrací domů z trojské války. Ten si rozhněvá bohy a ti mu jeho cestu ztíží, Odysseus však obstojí, dostane se domů a pozabíjí nápadníky své ženy Heleny.

Hesiodos – Práce a dni

Sapfó – milostné a svatební písně

Anakreón – písně k pobavení – *Anakreónská poezie*

Attické období – období vzniku antického dramatu. Tragédie čerpaly z mytologie a popisovaly marný, nerovný boj jedince s překážkami jako jsou bohové či otázka cti, viny, trestu. Styl je patetický a děj dodržuje členění *expozice – kolize – krize – peripetie – katastrofa*. Komédie útočily na tehdejší morálku a politické poměry, zesměšňovaly negativní jevy života. Šťastný konec.

Aischylos – trilogie **Oresteia**

Sofoklés –

Král Oidipus – příběh mýtického krále Oidipa, který se nevědomky stal vrahem vlastního otce a manželem vlastní matky.

Antigona

Élektrá

Euripidés – **Médeia**, zpracována na základě báje o argonautech, kteří chtěli získat zlaté rouno.

Aristofanés – komedie **Jezdci, Mír, Žáby**

Helénistické období –

Menandros – Eunuch

Římská literatura – nejdříve kopíruje řeckou, později získává kulturní převahu. Narozdíl od řecké, která je zaměřena hlavně na drama je zaměřena spíše na poezii. Významní autoři:

Publius Vergilius Maro –

Aeneis – popisuje útěk hrdiny z obležené Tróje, ovlivněno Homérem

Publius Ovidius Naso –

Proměny (Metamorfózy) – soubor příběhů s milostným motivem, často se zde objevuje motiv proměny

Umění milovat – milostná poezie, o tom jak najít lásku a neztratit ji

Žalozpěvy

2 Středověká literatura do konce 14.století

Od 9.stol. se rozšiřuje vedle náboženské také světská literatura. Vzniká šlechtická literatura, je opěvován ideální šlechtic. Vznikají také *hrdinské eposy*, které jsou charakteristické bohatým dějem, epickou šíří, idealizaci hlavního hrdiny; většina národů měla nějaký hrdinský epos.

Píseň o Rolandovi – Francie

Beowulf – Anglie

Píseň o Cidovi – Španělsko

Píseň o Nibelunzích – Německo

Slovo o pluku Igorově – Rusko

Edda – sbírky islandských epických písní s námětem staronorské mytologie

Kromě hrdinských eposů jsou psány také *eposy rytířské*, ve kterých je idealizován rytíř, který je odvážný, spravedlivý, bojuje na straně žen a chudých etc. etc.

O Alexandru Velikém

O lásce Tristana a Isoldy

Dalším druhem literatury tehdejší doby byla *dvorská milostná lyrika*, která vznikla ve 12.stol. ve Francii. Pojednávala většinou o lásce, o uctívání ženy. Obvykle byla zpívána trubadury (Francie) / minnesängery (Německo), což byli potulní zpěváci, kteří navštěvovali opuštěné manželky, jejichž muži byli povětšinou na křížáckých výpravách.

Roku 863 přicházejí ze Soluně Konstantin a Metoděj na Velkou Moravu a sestavují vlastní slovanské písmo, *Hlaholici*. Jsou překládány knihy převážně náboženského charakteru.

Proglas – úvod k překladu evangelií

Zakon sudnyj ljudem – laický

Nomokánon – církevní zákoník

Roku 907 dochází k pádu Velké Moravy a těžiště kultury se přesouvá do Čech. Tam je Staroslověnština prakticky vytlačena Latinou. Jistou dobu působí oba jazyky souběžně. Posledním útočištěm Starosl. je sázavský klášter, kde vznikají díla zaměřená na české světce:

Život sv. Václava – legenda o životě a smrti sv.Václava

Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu – pokračování, psáno latinsky

Hospodine, pomiluj ny! – staročeská duchovní píseň, plnila také funkci jakési národní hymny

Jednou z nejdůležitějších památek v latinském jazyce je **Kosmova kronika**, která zachycuje události od potopy světa až do Kosmovy smrti roku 1125. Kosmas čerpal z vyprávění starců, z pověstí a z vlastních zážitků. Dílo má také uměleckou hodnotu, využívá velké množství písemných útvarů. Kronika byla psána na zakázku Přemyslovců.

Latina ovšem nevládne příliš dlouho, stále více do ní začíná pronikat čeština, nejprve ve formě *glos*, což byly české poznámky v latinských knihách. Největší rozkvět české literatury nastává v době Karla IV. Nastupuje měšťanská a šlechtická literatura. Pro literární památky je typická zlomkovitost, anonymita, obtížná datace, výlučné postavení verše a nezájem o původnost námětu.

Dalimilova kronika – nejstarší česky psaná a veršovaná kronika, vychází z kroniky Kosmovy. Velmi oblíbená.

Alexandreis – veršovaný epos o Alexandru Velikém

Legenda o sv. Prokopu – vychází z latinské legendy a popisuje život zakladatele Sázavského kláštera. Zdůrazňuje prokopovo češství.

Legenda o sv. Kateřině – patronka Pražské univerzity a oblíbená světice šlechty. Dílo je celkem složité, objevují se v něm různé zázraky etc. Příběh dcery pohanského krále, která se zamilovala do Krista, nakonec umírá jako mučednice.

Tristram a Izalda – zábavná próza

Kronika trojanská – zábavná próza

Mastičkář – první drama v Čechách, vysmívá se potulným prodavačům léčivých mastí

Hradecký rukopis – kritika církve, obsahuje první bajku v české literatuře (o lišce a džbánu)

3 Husitská literatura, renesance, humanismus

Společenské a náboženské rozpory vedou k úsilí o reformu. V literatuře mizí vysoký styl, objevuje se satira, duchovní píseň, traktát, kronika, kázání. Sílí procesy počestování, demokratizace a laicizace.

Nejvýznamnějším reformátorem u nás byl bezpochyby **Jan Hus**, který ovšem čerpal z díla svých předchůdců – a to jak zahraničních – **Johna Wycliffa**, tak domácích, jako byli **Matěj z Janova**, **Jan Milíč z Kroměříže**, **Konrád Waldhauser** či **Tomáš Štítný ze Štítného**.

Jan Hus vystudoval Pražskou univerzitu a stal se knězem. Kázal mimo jiné v Betlémské kapli. Poté co byl John Wycliff prohlášen za kacíře začal ostře kritizovat církvev, zejména získávání jejího bohatství ve formě odpustků. Papež na něj uvalil klatbu, což mu oficiálně znemožnilo působení a roku 1415 byl v Kostnici upálen.

O církvi – latinsky, zpochybňuje světskou hlavu církve

O pravopise českém – odstranil spřežky a zavedl diakritická znaménka, píše o snahách zjednodušit jazyk.

Knížky o svatokupectví – kritizuje vybírání poplatků církví. Je pro odebrání církevního majetku.

Výklad Viery, Desatera a Páteře – výklad víry (ale ne, fakt?)

Dcerka – vysvětluje dívkám jak žít v souladu s božím slovem.

Postila – česky, soubor kázání, který vznikl po jeho odchodu z Prahy.

Po smrti J. Husa, došlo k útlumu literatury, literatura se zúžila na traktáty hájící nebo odsuzující husitské hnutí. Dále se rozvíjela bojová píseň, která měla zvýšit morálku. Tyto písně zpočátku tvořili studenti, protože však husité uznávali pouze náboženské písně, postupně se z písní vytratila veselost.

Jistebnický kancionál – soubor bojových písní, nejslavnější z nich *Ktož jsú boží bojovníci*

Budyšínský rukopis

Husitské hnutí skončilo roku 1434 porážkou v bitvě u Lipan. Začíná psát měšťanstvo, je vynalezen knihtisk.

Nejdůležitějším pohusitským autorem, na základě jehož učení vznikla **Jednota bratrská** je **Petr Chelčický**. Byl svědkem Husova působení, ale nesouhlasil s ním a odmítal husitské války.

O boji duchovním – odmítal husitské války, neuznával jiný druh boje než duchovní boj proti ďáblu

O trojiem lidu řeč – odsuzuje středověké dělení společnosti na církev, šlechtu a poddané, zastává rovnost lidí

Postila – úvahy psané formou kázání

Sieť viery pravé

Renesance a humanismus

Renesancí se nazývá období mezi 14. a 16. stoletím a tehdejší umělecký směr usilující o vědomou obrodu antiky ve znamení křesťanství. Byl kladen důraz na vzdělanost, ta se šíří díky objevu knihtisku. Společenská atmosféra se promítá i do literatury – touhou po poznání, střetem se středověkým myšlením etc. Životní, filozofický a vzdělanostní ideál této doby je nazýván humanismus.

Itálie:

Dante Alighieri – pocházel z Florencie, nějakou dobu byl ve vyhnanství

Božská komedie – Jeden z největších eposů historie, jeho psaní věnoval mnoho let. Alegorické zobrazení lidstva a vesmíru, plné symbolů, historických a filozofických narážek. Dělí se na tři části: peklo, očistec a ráj; hlavním hrdinou je sám autor, peklem a očistcem jej provází básník Vergilius, rájem potom Beatrice, kterou v minulosti miloval.

Francesco Petrarca – navazoval na Danta, je považován za tvůrce sonetu

Canzoniere

Sonety Lauře – sonet, specifický básnický útvar

Giovanni Boccaccio – zakladatel novodobé prózy

Dekameron – příběh o lidech, kteří utekli z Florencie před morem a vyprávějí si příběhy. Těchto novel je celkem 100, často jsou eroticky zaměřené.

Francie:

François Villon – označován za prvního prokletého básníka. Žil bohémským životem, často se pohyboval v nižších kruzích. Používal specifický lyrický útvar, který se po něm nazývá *Villonská balada*.

Malý testament

Velký testament

François Rabelais – stal se knězem, ovšem nezamlouval se mu život v klášteře, proto odsud utekl a vystudoval medicínu. Prozaik a vynikající vypravěč.

Gargantua a Pantagruel – satirický román o rodině obrů, kritika francouzské středověké společnosti.

Anglie:

William Shakespeare – nejvýznamnější dramatik a básník, zanechal po sobě asi 36 divadelních her.

Jak se vám líbí, Mnoho povyku pro nic, Sen noci svatojánské, Zkrocení zlé ženy
– komedie

Hamlet, Macbeth, Othello, Romeo a Julie – tragédie

+jiné – pohádkové hry, historické hry

Španělsko:

Lope de Vega – dramatik a básník, dochovalo se po něm asi 425 her

Ovčí pramen – veršovaná divadelní hra, vesnice nenávidí svého pána, až jej jednou někdo zabije. Král nařídí vyšetřování, ovšem vesnice jej svou jednotou znemožní.

Miguel de Cervantes Saavedra – spisovatel a voják, přišel o levou ruku.

Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha – v hlavní roli chudý šlechtic, který se rozhodne vrátit rytířům čest a slávu. Zpočátku parodie na rytířské romány, obsahuje nicméně i pastorální a novelistické epizody.

Čechy: V Čechách se nejedná o literaturu čistě renesanční, ale spíše o specifický český humanismus. Poezie ubývá, objevuje se spíše naučná próza – životopisy, cestopisy, slovníky, překlady Bible, odborná literatura. Knihťisk vede ke kvantitativnímu rozvoji. Český humanismus se dělí na latinský a národní.

Latinský:

Jan z Rabštejna – Dialogus – fiktivní rozhovor čtyř šlechticů, každý má jiný názor, autor se zastává těch, kteří hájí státní zájmy.

Národní:

Jan Blahoslav – biskup Jednoty bratrské, přeložil Nový zákon Kralické bible; prosazoval vzdělanost a jazykovou čistotu – **Gramatika česká**

Václav Hájek z Libočan – kronikář: **Kronika česká** alias **Hájkova kronika**

Viktorin Kornel ze Všehrd – právník, psal naučnou literaturu – **O právech, o súdiech i o dskách země české knihy devatery**

Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic – cestoval a psal cestopisy

Hynek z Poděbrad – zábavná próza, nejznámější **Historie o bratru Janu Palečkovi**

4 Baroko, klasicismus, osvícenství

Rozpornost období (války, náboženský a politický rozvrat) vede ke změně životního pocitu (marnost, pomíjivost, obrat zpět k víře), růstu autority církve a státu, ale i k vzepětí kultury a umění. Z Itálie přichází nový umělecký sloh, *Baroko*. Kveté duchovní tvorba – epopěj, duchovní epos, kázání; poezie, drama, román, novela či sonet.

Torquato Tasso – pozdněrenesanční až barokní básník, napsal **Osvobozený Jeruzalém**, nábožensko-hrdinskou epopěj s tématem křížáckých výprav

Pedro Calderón de la Barca – dramatik, **Život je sen**

John Milton – básník, napsal nábožensko-politický epos **Ztracený ráj**

U nás je baroko spojeno s dobou pobělohorskou (rekatolizace, germanizace). Katolická církev má opět výrazný vliv (jezuité, inkvizice) a šlechty, což jsou často cizinci. Znakem barokní literatury je nedůvěra v rozum, absolutizace víry, odvrát od přírody, naturalismus. Zásadou je dramatičnost, kontrast, a nadsázka. Rozlišujeme dva proudy české barokní literatury – *exulantskou* a *domácí*.

Exulantská

Jan Ámos Komenský – pedagog, jazykovědec, literát, filosof, encyklopedist a poslední biskup Jednoty bratrské. Roku 1628 je nucen emigrovat. Během 30-leté války mu shořelo jeho největší dílo, Česko-Německý slovník, což jej těžce zasáhlo. Umírá v Amsterdamu.

Labyrint světa a ráj srdce – alegorický román, kritika společnosti. Básník se vydává do světa jako poutník, svět je zde zobrazen jako velké město připomínající bludiště. Provázejí jej dva průvodci, Všeživý Všudybud a Mámil. Ačkoliv se jej snaží oklamat, poutník vidí svět svými očima a chce z něj utéct, ale není kam. Východisko nachází v uzavření do sebe sama – ráj srdce.

Listové do nebe – fiktivní dopisy chudých bohu a odpovědi na ně. Ovlivněno myšlenkami jednoty bratrské.

Kancionál – sborník duchovních písní, české žalmy

Svět v obrazech – původně učebnice latiny, později i jiných jazyků

Velká didaktika – spis o vyučovacích metodách

Pavel Skála ze Zhoře – emigroval do Německa, napsal **Historie církevní**

Pavel Stránský – emigroval do Polska, napsal **O státě českém**

Domácí - oficiální oficiální literatura je pod kontrolou jezuitského řádu. Proniká zde vliv baroka, zejména v divadle. Je vydána náhrada za Kralickou bibli, **Bible svatováclavská**.

Bohuslav Balbín – jezuita, kněz, vlastenec, historik, prozaik

Učené Čechy

Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště českého – psáno latinsky, požaduje právo na rodný jazyk

Bedřich Bridel – filozof, psal duchovní prózy; dílo: **Co Bůh? Člověk?**

Adam Václav Michna z Otradovic – duchovní tvorba, básník, varhaník – **Česká mariánská muzika** – zpěvník

Existuje také neoficiální, lidová tvorba, prakticky jen ve formě ústní lidové slovesnosti. Přechodem mezi oficiální a lidovou tvorbou jsou *kramářské písně*, což byl příběh interpretovaný formou zpěvu kombinovaného s vyprávěním; zpívali je (zejména během jarmarků) potulní kramáři a často se týkaly aktuálních situací.

Klasicismus

se rozvíjí téměř souběžně s barokem. Vzniká ve Francii a je spojen s absolutistickým státem. Vychází z ideálů antiky a renesance. Vreakci na baroko vyzdvihuje rozum, v umění pak přísná pravidla a kázeň. Důrazně jsou oddělovány vysoké (tragédie, epos, óda) a nízké (komedie, fraška, bajka a satira) literární žánry.

Pierre Corneille – tvůrce moderní tragédie, hrdinové jsou charakterově svobodní a silní; drama **Cid**, čerpá ze Španělských dějin

Molière – největší dramatik 17.stol., jeho častými tématy je kritika špatných lidských vlastností a postavení žen ve společnosti

Tartuffe – satirická komedie, kritika církve a pokrytectví

Lakomec – kritizuje lakotu

Zdravý a nemocný – kritika hypochondrů a lékařů, kteří je zneužívají

Carlo Goldoni – Itálie, napsal velké množství komedií

Poprask na laguně

Sluha dvou pánů

Osvícenství

je spíše novou politickou a společenskou ideologií než cokoliv jiného. Typický je kult rozumu, optimismus, víra v pokrok, svobodu myšlení a zkušenost, boj proti absolutismu, konzervatismu, tmářství, předsudkům a pověrám.

Francie – encyklopedisté společně vytvořili dílo **Encyklopedie aneb Racionální slovník věd, řemesel a umění**

Voltaire – rebel, několikrát uvězněn. Jeho nejznámějším dílem je **Candide neboli Optimismus**, filozofický román.

Denis Diderot – významný encyklopedista

Jeptiška – kritika církve

Jakub Fatalista

Anglie

Johnatan Swift – **Gulliverovy Cesty**

Daniel Defoe – **Robinson Crusoe**

5 Národní obrození a literatura 1.pol. 19.století

Změna společenských a hospodářských podmínek – zánik feudalismu, zrušení nevolnictví, zrušení jezuitského řádu, vliv osvícenství – vede k posilování národního povědomí. Formuje se novodobý český národ. Toto hnutí nazýváme *národní obrození*; jeho nositelem je inteligence a buržoazie opřená o venkovský lid. Národní obrození obvykle členíme do tří fází:

Fáze obranná

První fáze má výrazně jazykový a vědecký charakter. Úkolem literatury je výchova a vzdělávání lidu. Cílem je čelit germanizaci a vytvořit normu spisovného českého jazyka. Období je ve znamení osvícenství a klasicismu.

Josef Dobrovský – vystudoval teologii, ale zabýval se spíše jazykovědou. Podstatně se zasloužil o ustálení českého jazyka, ačkoli byl sám vůči němu spíše skeptický.

Zevrubná mluvnice jazyka českého – psána německy

Dějiny české řeči a literatury

Německo-Český slovník

Základy jazyka staroslověnského

Gelasius Dobner – historik, zjistil že Hájkova kronika je nepřesná a je odvozena od Kroniky kosmovy.

Antonín Jaroslav Puchmajer – zakladatel novočeského básnictví, psal básně s historickými náměty.

Nové básně

Sebrání básní a zpěvů

Václav Matěj Kramerius – novinář a zakladatel, založil vydavatelství *Česká expedice*, což výrazně napomohlo snahám ostatních obrozenců.

Fáze ofenzivní

Druhá fáze má ofenzivní charakter – výchovné, vlastenecké, mezinárodní a estetické cíle. Vedle jazykovědy a historie je kladen důraz na vytvoření umělecky náročné literatury. Je vypracován novodobý český národně-kulturní program. Toto období se pojí s preromantismem/sentimentalismem.

V tomto období také proběhl spor o rukopisy – Královédvorský a Zelenohorský. Nazývají se podle míst, kde byly údajně nalezeny. O jejich pravosti se vedly dlouhé diskuse, nakonec bylo prokázáno, že se jedná o padělky. Jejich autory jsou s největší pravděpodobností

Václav Hanka a **Josef Linda**. Byly vytvořeny, aby poukázaly na starobylost naší kultury, posílily národní sebevědomí a inspirovaly umělce; vznikly pravděpodobně také proto, že Češi, narozdíl od jiných národů, nemají svůj hrdinský epos.

Josef Jungmann – básník, překladatel a jazykovědec; byl velmi optimistický co se českého jazyka týče

Rozmlouvání o jazyku českém – vědecká práce, uvádí v ní myšlenku zavedení jazyka českého do škol

Česko-německý slovník – pět dílů, asi 120 000 slov

Historie literatury české – průřez dějinami české literatury

Slovesnost – dílo, které je považováno za první českou teorii o literatuře

Oldřich a Božena – první česká romance

Pavel Josef Šafařík – pocházel ze Slovenska, nicméně publikoval Česky. Byl pokračovatelem Dobrovského a je považován za zakladatele slovanské archeologie.

Slovanské starožitnosti – zachycuje nejstarší dějiny slovanů

Dějiny slovanského jazyka a literatury ve všech nářečích – zabývá se jednotlivými slovanskými nářečími

Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie – napsal ve spolupráci s Palackým

František Palacký – politik, historik, všestranně vzdělán. Byl prakticky organizátorem národního obrození.

Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě

Ján Kollár – původem ze Slovenska

Básně

Slávy dcera – životní dílo, popisuje putování slovanskou historií

František Ladislav Čelakovský – novinář, později profesor slavistiky

Slovanské národní písně – sbírka písní

Mudrosloví národa slovanského v příslovích – srovnává ruskou a českou baladu

Ohlas písní ruských – na postavách ruských hrdinů postavil obraz ruských dějin a ruského národa

Ohlas písní českých – satirické a humorné lyrické básně, mnohé z nich zlidověly. Obsahuje baladu **Toman a lesní panna**.

Václav Kliment Klicpera – představitel divadla, původně řezník. Psal zejména veselohry.

Divotvorný klobouk, Hadrián z Římsů, Zlý jelen

Fáze závěrečná – vyvrcholení

Ideály národního obrození doznívají, to se stává celonárodní záležitostí. V literatuře pokračuje *preromantismus*, přichází *romantismus* a *realismus*. Je formulován první politicko-obrozenecký program – *austroslavismus*. Kvete divadlo, poezie, publicistika, satira a venkovská próza. Odborná literatura ustupuje do pozadí.

Josef Kajetán Tyl – dramatik, hry nejprve překládal, později i psal

Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka – hra se zpěvy, z venkovského prostředí. Poprvé zde zazněla česká hymna.

Paličova dcera – Otec je žhář, ale jeho dcera bere vinu na sebe, aby její sourozenci neměli otce paliče.

Strakonický dudák aneb Hody divých žen – dudák Švanda odchází do ciziny za vyšším výdělkem, ale později si uvědomí co pro něj vlast znamená a vrací se. Kritika emigrantů.

Jan Hus – kritika církve, historicky značně nepřesná.

Karel Jaromír Erben – sbíral a přepracovával folklorní materiály, kteréžto jsou stěžejní součástí jeho díla. Představitel preromantismu.

Kytice z pověstí národních – balady

Prostonárodní české písně a říkadla

Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních

Karel Hynek Mácha – básník, nejdůležitější představitel romantismu. Inspirací mu byli zahraniční autoři a hlavně příroda, ve které rád pobýval.

Márinka – próza

Máj – nejvýznamnější dílo, lyrickoepická báseň s nerozvinutým dějem. Vilém zavraždí svůdce své milé, Jarmily, což je zároveň jeho otec. Je odsouzen k smrti. Jarmila pak skočí do jezera. Zachycuje pocity odsouzeného, přírodu, obviňuje společnost. Jazykově bohatý a plný netradičních obrátů.

Cikáni – próza, nemá samostatný děj, chce vyjádřit utrpení

Křivoklad – próza o hradech

Karel Sabina – spisovatel a novinář, známý zejména librety ke Smetanovým operám.

Karel Havlíček Borovský – básník a novinář, je řazen k realismu. Pobýval v Rusku, aby se přesvědčil o nemožnosti slovanské vzájemnosti. Ostře vystupoval proti vládě a proto byl vězněn v Brixenu, prakticky až do své smrti.

Král Lávra – Irská lidová pověst o králi s oslíma ušima a jeho holiči.

Tyrolské elegie – (elegie = žalozpěv, nářek) Satirickou formou popisuje své zatčení a věznění. Kritizuje společnost. Dílo je veršované.

Obrazy z Rus – cestopis, kritika cara.

Epigramy – krátké veršované skladby, obvykle kritika / parodie / satira.

Božena Němcová – považována za zakladatelku novodobé české prózy. Prakticky celý život prožila v chudobě. Sběratelka pohádek, povídkářka, folkloristka.

Divá Bára – povídky

Babička – ústřední postava – babička, silně zidealizovaná, symbolem dobra a štěstí.
Blah blah blah, každý o tom slyšel 1000x

V zámku a v podzámčí –

Národní báchorky a pověsti – sbírka

Pohorská vesnice – obraz venkova

6 Preromantismus a romantismus

Jako reakce na schematický klasicismus a chladné osvícenství vzniká nový umělecký proud – *preromantismus*, který tvoří jakýsi přechod mezi klasicismem a romantismem. Klade důraz na citové hodnoty prostého, nezkaženého člověka, návrat k přírodě, venkovu a lidové slovesnosti.

Literatura se vyznačuje důrazem na cit, vášně a fantazii. Častým motivem jsou jezera, hřbitovy, noc, trosky, měsíční svit, symbol mnicha, poustevníka nebo vězně.

Antoine-François Prévost – studoval u Jezuitů, byl v armádě a v klášteře

Manon Lescaut

Jean-Jacques Rousseau – filozof; vycházel z myšlenky, že člověk se rodí dobrý a zkažen je až civilizací

Emil – pedagogicko-psychologický román

Nová Heloisa – román v dopisech

Johann Wolfgang Goethe – německo, básník, prozaik, dramatik, přední představitel hnutí *Sturm und Drang*. Přitahovalo ho Shakespearovo dílo. Sloučil prvky antiky (bohové), renesance (rozum) s pocity tehdejšího člověka.

Faust – dvoudílná veršovaná tragédie, zásadní dílo řešící otázku smyslu lidského života

Utrpení mladého Werthera – vyprávění o mladém člověku, který své citové problémy vyřeší sebevraždou

Valdštejn

Friedrich Schiller – básník a dramatik, rovněž představitel hnutí *Sturm und Drang*

Loupežníci – drama

Don Carlos – drama

Óda na radost – lyrická báseň, později zhudebněna Beethovenem

Romantismus

Romantismus nastupuje na konci 18.století jako poslední velký umělecký směr, ale i jako životní pocit a postoj. Hlavním motivem je konflikt, rozpor snu a skutečnosti, zklamání, skepse, hledání úniku. Podstatný je kult výjimečnosti, návrat k přírodě, citu, přirozenosti, fantazii. Vyznačuje se vypjatým individualismem, subjektivismem, pocitem samoty a důrazem na svobodu.

Anglie

Percy Bysshe Shelley – básník, přírodní a sociální lyrika, ateista

Odpoutaný Prométheus – lyrická dramatická báseň, popisuje řeckou báji o Prométheovi, který zde nicméně vzdoruje tak dlouho, až zlomí Diův odpor.

George Gordon Byron – představitel revolučního romantismu, pocházel z bohaté rodiny, všeho se však zřiká. Píše o boji proti tyranii za svobodu. Cestuje po Evropě.

Childe Haroldova pouť – autobiografický epos, cestuje po Evropě, všude vidí zlo a tyranii a snaží se proti ní bojovat.

Džaur, Lara, Korzár – romantické básnické povídky, hlavní hrdina vzdoruje tyranii

Manfred, Kain – dramatické básně, opět *byronismus* – vzdor proti tyranovi

Walter Scott – píše historické romány

Ivanhoe – zachycuje dobu vlády Richarda Lví Srdce a působení Robina Hooda

Německo

Novalis – jeho díla jsou silně nábožensky zabarvena, sklon k mysticismu. Vytvořil základy německého romantismu. Tvorba poznamenána smrtí jeho snoubenky a bratra.

Hymny noci – básnická sbírka, často se objevuje motiv smrti a oslavy Panny Marie.

Heinrich Heine – básník, publicista, esejista

Kniha písní – lyrická sbírka

bratři Grimmové – sbírali pohádky a mýty, ovlivnili tvorbu Němcové i Erbena

Pohádky pro děti a celou rodinu

Německá mytologie

Francie

Victor Hugo – básník, prozaik, dramatik, poslanec

Legenda věků – básnický cyklus zachycující vývoj lidstva, věří v lepší budoucnost.

Chrám Matky Boží v Paříži – středověká Paříž, královský dvůr, církev, spodina; Quasimodo & Esmeralda

Ubožáci / Bídníci – sociální kritika

Alexandre Dumas – romány

Tři mušketýři**Hrabě Monte Christo**

Stendhal – jeho díla jsou řazena také k realismu. Stoupenec revoluce. Jeho hrdinové se vzbouří proti společnosti a umírají.

Červený a černý**Kartouza Parmská****Rusko**

Alexandr Sergejevič Puškin – jeho díla byla namířena proti carovi, za což byl vyhoštěn na sibiř. Zemřel v souboji, kdy hájil čest své ženy.

Evžen Oněgin – veršovaný román, kromě příběhu hrdiny líčí ruskou společnost. Hlavní hrdina zobrazuje *zbytečného člověka*.

Piková dáma

Kapitánská dcerka – próza, zachycuje tehdejší rusko

Boris Godumov – historické drama

Michail Jurjevič Lermontov – básník, dramatik, prozaik, za své názory byl několikrát ve vyhnanství. Sklon k filozofickým meditacím.

Démon – básnické a filozofické dílo řešící rozpor mezi dobrem a zlem

Hrdina naší doby – hrdinou je úředník, který nenajde smysl života a stává se zbytečným člověkem

Čechy

Karel Jaromír Erben – viz. str. 15

Karel Hynek Mácha – viz. str. 15

7 Světový realismus

Realismus se objevuje od 50.let 19.stol. Evropa zažívá nový rozmach přírodních a technických věd, rozvoj nové filozofie, novou atmosféru ve společnosti. Pozornost se obrací na současný život současného člověka své země a doby. Hlavním požadavkem je pravdivost a objektivita.

V literatuře je realismus pro svou povahu nazýván jako *kritický* – kritizuje nedostatky své doby. Kritickému realismu nejvíce vyhovuje próza – román nebo drama, v poezii epika. Vyhraněnou formou realismu je *naturalismus*.

Charles Dickens – Anglie. Pocházel z velmi chudé rodiny. Kritizuje společnost a sociální rozdíly.

Kronika Pickwickova klubu – humoristický román, hlavní postavou je maloměšťák Samuel Pickwick, který věří ve svou důležitost a celkově působí směšně.

Oliver Twist – popisuje život chlapce poté, co je vyhozen z chudobince

Honoré de Balzac – psal hlavně romány, v pozdější fázi je svým vlastním vydavatelem.

Lidská komedie – cyklus velkého množství románu a próz:

Otec Goriot – otec dá svým dcerám majetek v domění, že se o něj postarají, což se nestane a hlavní hrdina umírá v chudobě.

Ztracené iluze

Lesk a bída kurtizán – popisuje prostředí vysoké francouzské společnosti a francouzského podsvětí. Kritika francouzské buržoazie

Evženie Grandetová – vrcholný román. Bohatý otec odmítá dát své dceři věno, aby se nezmenšilo jeho jmění a tím ničí její štěstí.

Gustave Flaubert – psychologické romány

Paní Bovaryová – psychologicky prokreslený příběh ženy, která touží po něčem velkém. Proto si nachází milence, ale ani to ji neuspokojuje. Při konfrontaci s realitou spáchá sebevraždu.

Citová výchova

Nikolaj Vasiljevič Gogol – Rusko. Nejproduktivnější prozaik a dramatik.

Mrtvé duše – hlavním hrdinou je statkář, který skupuje jména mrtvých, čímž získává daňové výhody.

Revizor – komedie, do města má údajně přijet revizor, a tak je za něj považován hlavní hrdina. Všichni mu proto podlézají, nicméně pravdu se dozví až poté, co hl.h. z města odejde.

Ivan Sergejevič Turgeněv – pocházel ze šlechtické rodiny, měl despotickou matku. Žil ve francii, znal se s Flaubertem.

Lovcovy zápisky – soubor povídek, vypráví zážitky z lovu i z běžného života. Vyjadřuje osobní vztah k přírodě a kritizuje ruskou společnost a nevolnictví.

Otcové a děti – zachycuje rozvrstvení ruské společnosti.

Lev Nikolajevič Tolstoj – pochází ze šlechtické rodiny, celý život prožil v rusku. Filozof a pacifista.

Vojna a mír – velká románová epopej, odehrává se na rozsáhlém území a vystupuje zde okolo 250 postav. Kritika ruské společnosti a politiky.

Sevastopolské povídky – popisuje osudy vojáků bojující v krymské válce.

Anna Karenina – psychologický román, který analyzuje vyšší mosekvskou společnost. Hlavní hrdinka si najde milence, za což ji společnost odsuzuje, což jí nejprve nevadí, ale poté ji to dovede k sebevraždě.

Fjodor Michajlovič Dostojevskij – šlechtic, obvykle píše buď o nejvyšší nebo o nejnižší vrstvě. Za názory proti carovi je odsouzen k smrti, později je mu trest zmírněn na vyhoštění na sibiř. Zastává filozofii pokory.

Zločin a trest – psychologicko-filozofický román. Hlavním hrdinou je student, který zabije dvě ženy, nicméně není ani podezříván. Jeho čin jej nicméně tíží tak, že se sám přiznává. Autor říká, že člověk nemůže zabít člověka a pokud to udělá, tak ztrácí úctu sám k sobě.

Bratři Karamazovi

Idiot – hlavní postavou je kníže, který je ostatními považován za idiota, protože se baví s poddanými a pomáhá jim.

Zápisky z mrtvého domu – líčí život v káznici.

Anton Pavlovič Čechov – původně lékař, psal novely a povídky, je považován za zakladatele moderního dramatu.

Chameleon

Strýček Váňa

Tři sestry – popisuje úpadek jedné rodiny

Racek

Višňový sad

Henrik Ibsen – norský dramatik

Peer Gynt – veršované drama

Nepřítel lidu

Émile Zola – Francie. Zakladatel naturalismu.

Rougon-Macquartové – románový cyklus:

Nana – popisuje nejprve vzestup operní zpěvačky a poté její pád, kdy se stává kurtizánou a umírá nemocná a opuštěná.

Zabiják – z prostředí pařížské chudiny. Zabijákem je zde myšlen alkohol.

Germinal – příběh horníka, který bojuje za lepší pracovní podmínky.

Guy de Maupassant – povídkář, nazýván mistrem umělecké zkratky

Kulička – skupina lidí chce opustit za války francii. Jedna žena se kvůli tomu musí vyspat s vojákem a všichni jí proto pohrdají, přestože jim zachránila život.

Miláček

Maxim Gorkij – ruský představitel sociálního realismu.

Matka – didakticko-politický román

Do světa

Na dně

Michail Alexandrovič Šolochov –

Tichý Don – románová epopěj

Rozrušená země

Donské povídky

Alberto Moravia – neorealismus. Jeho díla jsou protifašistická. Měl také spory s církví.

Římanka – o ženě, která se musí stát prostitutkou, aby uživila sebe a svou matku. Chce mít dítě s vrahem, protože dítě vraha a prostitutky má být silné.

Horalka –

Voyeur aneb Muž, který se dívá

Michail Bulgakov – sovětský představitel ruského realismu.

Mistr a markétka – satirický román

Psí srdce

Gabriel García Márquez –

Sto roků samoty

8 Májovci, ruchovci, lumírovci

Pádem absolutismu nastává politické a kulturní oživení. Literární generace 60. let 19.st. se představuje v almanachu *Máj*. Jejich programem je odklon od minulosti k přítomnosti, včlenění národní literatury do evropské kultury, snaha o zobrazení skutečnosti a umělecká svoboda v tématu i ve způsobu zpracování. Vznikají nové literární útvary – fejeton, žánrová povídka, společenský román.

Jan Neruda – básník, prozaik, novinář. Pocházel z Prahy, jež je centrem mnoha jeho děl. Byl to vlastenec, ale rád cestoval.

Hřbitovní kvítí – první sbírka, smutně laděná

Knihy veršů – tři části – Kniha veršů výpravných, Kniha veršů lyrických a smíšených, Kniha veršů časových a příležitostných

Písňe kosmické – optimistická sbírka, zamýšlí se nad posláním člověka

Balady a romance – vychází z pověstí a historických událostí, obsahuje známou Romanci o Karlu IV.

Prosté motivy – intimní básníkův deník

Povídky malostranské – povídky o obyvatelích Prahy

Arabesky

+ asi 2000 fejetonů – nejznamější **Kam s ním?**

Vítězslav Hálek – básník, prozaik, dramatik, novinář

Pohádky z naší vesnice – epické básně, zachycuje venkov

Večerní písňe – básnická sbírka, optimistická

V přírodě – přírodní lyrika

Na vejminku

Na statku a v chaloupce – povídky

Karolína Světlá – psala hlavně prózu o venkově. Silně ovlivněna B. Němcovou.

Ještědské prózy – vrchol tvorby: **Vesnický román**, **Kantůrčice**, **Nemodlenec**, **Kříž u potoka**,

Černý Petříček

Zvonečková královna

Jakub Arbes – původem z Prahy, zabýval se sociální tematikou a byl průkopníkem utopistické prózy.

Kandidáti existence – román o mladých lidech, kteří chtějí uvést do praxe zásady utopistického socialismu

Štrajchpuďlíci – o sociálních poměrech tiskařských dělníků

Moderní upíři

Newtonův mozek, Svatý Xaverius, Sivooký démon – romaneta

Ruchovci - škola národní Tato skupina je nazvána podle almanachu *Ruch* a navazuje na Národní Obrození. Prohlubuje myšlenky slovanské jednoty, požaduje angažované umění. Autoři byli soustředěni kolem časopisu *Osvěta*.

Svatopluk Čech – hodně cestoval; psal lyrické verše, humoristickou a satirickou poezii.

Husita na Baltu – epická báseň oslavující českou minulost

Lešetínský kovář – politická báseň o pronikání průmyslu na venkov

Ve stínu lípy – epická báseň, sousedé si povídají pod lípou

Evropa

Slávie – dvě alegorické skladby o dvou lodích, na kterých vypukne vzpoura. Evropa se potopí, Slávie ne, protože rusové sjednotí posádku.

Hanuman – zvířecí epos, kritika společnosti

Jitřní písně

Písně otroka – vrchol jeho politické lyriky

Broučkářády:

Pravý výlet pana Broučka do Měsíce

Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století – pan Brouček cestou z hospody upadne a má haldu, že se ocitl v XV. století v husitských válkách. Zde projeví svou maloměšťáckou zbabělost. Kritika české povahy.

Matěj Brouček na výstavě

Eliška Krásnohorská – psala poezii a libreta

Hubička, Čertova stěna, Tajemství – libreta

Z máje žití – básnická sbírka

Lumírovci – škola kosmopolitní Skupina kolem časopisu *Lumír*, chce překonat provincialitu české literatury. Propagují svobodnou tvorbu na světové úrovni, čisté umění, otevření se světu, obohacení české literatury o evropské proudy. Poezie (zejména intimní) je rozmanitá a smyslová, hlavní je její estetická funkce. Autoři kromě své vlastní tvorby také překládají světovou literaturu.

Jaroslav Vrchlický – nejvýznamnější představitel generace lumírovců. Byl uznáván již za života.

Zlomky epepeje
Selské balady
Okna v bouři
Noc na Karlštejně
Eklogy a písně

Josef Václav Sládek –

Básně
Jiskry na moři
Selské písně
České znělky
Zlatý máj
Skřivánčí písně
Zvony a zvonky

Julius Zeyer –

Vyšehrad
Čechův příchod
Karolinská epepeja
Nové básně
Poezie
Jan Maria Plojhar
Tři legendy o kruzifixu
Dům U tonoucí hvězdy
Radúz a Mahulena

9 Vývoj balady

10 Kritický realismus v české literatuře v 2.pol. 19.století

11 Moderní směry v poezii na přelomu 19. a 20. století

12 Vznik a vývoj evropského a českého dramatu do 19.století

13 Drama ve 20. století

14 Umělecké směry 20.století v literatuře

15 Světová próza 1.pol. 20.století

16 Česká próza 1.pol. 20.století

17 Historická tematika ve světové a české literatuře

18 Světová próza 2.pol. 20.století

19 Odraz 2.světové války ve světové a české literatuře

20 Česká oficiální próza od pol. 20.století do současnosti

21 Vývoj publicistiky a kritiky

22 Odraz společenských změn po roce 1945 v české poezii

23 Česká samizdatová a exilová poezie a próza

První vlna po roce 1948

Nejvýznamnější emigranti před rokem 1968:

Egon Hostovský

Pavel Tigrid

Exil 70. a 80. let

Arnošt Lustig – čech židovského původu, v mládí prošel třemi koncentračními tábory, což mu ovšem po skončení války nikdo nevěřil a byl považován za blázna. Vystudoval novinářinu a v roce 68 emigroval. Všechna jeho díla se týkají holocaustu a koncentračních táborů. Cca 8 let byl šéfredaktorem českého vydání Playboye.

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou – novela o bohatých židech, kteří se chtějí nechat vykoupit z koncentračního tábora a emigrovat, nicméně nakonec stejně skončí v plynové komoře. Poukazuje tím na pasivitu Židů během války, kteří se podle něj měli Němcům bránit.

Hořká vůně mandlí – dvě židovské rodiny se chtějí vyhnout koncentračnímu táboru, nicméně nakonec se ukáže že němci kteří jim to měli umožnit je zradili, takže stejně končí v transportu.

Démanty noci – příběhy a povídky z koncentračních táborů.

Dita Saxová – novela o dívce která sice přežije koncentrační tábor, nicméně se není schopna začlenit zpátky do společnosti a tak nakonec spáchá sebevraždu.

Josef Škvorecký – narodil se 1924 v Náchodě. Vystudoval filozofickou fakultu a věnoval se literární činnosti. V roce 1968 se Zdenou Salivarovou emigroval do Toronta, kde založil nakladatelství *68 Publishers*. Věnuje se také hudbě – jazzu. Píše romány, povídky a detektivní příběhy. Je dobrým vypravěčem, využívá ironii, živé dialogy, slang a vulgární výrazy.

Zbabělci – hlavní hrdina Danny Smiřický, děj je líčen formou jeho deníku. Kniha popisuje osvobození Československa Rusy a zároveň jeho nenaplněný vztah. Rusové zde nejsou oslavováni jako hrdinové, naopak jsou líčeni nevábně, Češi jsou popisuje jako národ zbabělců. Vzhledem k nesouladu s oficiálním pohledem nemohl být román vydán a způsobil autorovi problémy.

Tankový prapor – hlavním hrdinou je opět autobiografická postava Dannyho Smiřického, román ukazuje jaké podmínky tehdy panovaly v armádě (ironie ve vztahu k moci). Byl zfilmován.

Příběhy poručíka Borůvky, Hříchy pro pátera Knoxe – detektivky.

Mirákl – rozsáhlý román, který už vydal v Torontu po své emigraci. Dvě dějové linie – první založena na skutečném příběhu faráře, který tvrdil, že se při změně režimu pohnul kříž, za což je souzen, mučen a nakonec umírá. Smiřický s časovým odstupem hledá nová fakta. Druhou dějovou linií je pražské jaro a následná okupace v roce 68.

Prima sezóna – soubor povídek, které se odehrávají ve Škvoreckého rodném Náchodě (který je zde přejmenován na Kostelec). Ač se odehrává v době okupace, nejde v něm o politiku ale o milostné neúspěchy hlavního hrdiny.

Příběh inženýra lidských duší – dvě časové roviny, v jedné je Danny Smiřický totálně nasazený, v druhé působí jako profesor na kanadské univerzitě. Autobiografické dílo.

Zdena Salivarová – Škvoreckého manželka.

Samožerbuch – vypořádává se s emigrací.

Ota Filip – jeho díla se odehrávají na Slezské Ostravě a na Vsetínsku. Žil v Ostravě, v roce 68 emigroval do Německa.

Nanebevstoupení Lojzy Lapáčka ze Slezské Ostravy – ústředním hrdinou je fotbalista Lojza Lapáček.

Cesta k hřbitovu – u hřbitova je kavárna kam chodí lidé po pohřbech. Vypravěčem je malý chlapec, syn majitelů kavárny. Je válka a začínají tam chodit němci. Majitelka kavárny se stane milenkou německého důstojníka, rodina se rozpadá.

Milan Kundera – asi nejuznávanější současný český autor, žije ve Francii a píše francouzsky. Pochází z rodiny hudebníka, vystudoval FAMU, díky čemuž je často hlavním hrdinou muzikant a své knihy člení na sedm částí, stejně tak jako svá díla členil Beethoven. Psát začíná nejdříve jako básník. Vstupuje do KSČ. Později začíná psát prózu a vystupovat proti KSČ. V roce 1975 emigruje do Francie. U nás přestává až do roku 89 vycházet.

Hlavními postavami jsou obvykle intelektuálové, muži zapálení pro věc; ženy jsou líčeny jako slabé a ubohé.

Směšné lásky – soubor povídek, hrdiny jsou milostné dvojice jejichž vztah nakonec nepříjemně skončí. Pojednává o existenčních otázkách, místě člověka v životě.

Žert – Ludvík pošle žertovný dopis Markétě, za což je vyloučen KSČ a vysoké školy, odchází na vojnu, tam se zamiluje do Lucie, která má strach z tělesného kontaktu a tak se rozejdou. Později se chce Ludvík pomstít bývalému kamarádovi, který může za jeho vyloučení z KSČ tím, že mu svede ženu. To mu ale nevádí, spíš naopak (druhý žert, který nevyšel tak jak měl).

Nesnesitelná lehkost bytí – román, z francouzštiny byl přeložen až v roce 2006. V úvodu autor přemýšlí, zde je pozitivní lehkost nebo tíže bytí. Děj popisuje komplikovaný vztah Tomáše (lékař) a Terezy (fotografka), později také

Sabiny a France. Hrdinové „Hledají lehkost bytí, ta se ale stává nesnesitelnou těžkostí.“ Autor mimo jiné kritizuje západoevropskou levici, která neměla šanci zažít východní socialismus.

Nesmrtelnost – úvahy o nesmrtelnosti etc.

P. Kohout

Karel Kryl

Ferdinand Peroutka

J. Hutka

Vladimír Merta

Vlastimil Třešňák

Samizdatová próza za normalizace

Samizdat - nelegální vydávání tiskovin, výraz odvozen z ruštiny. Mezi nejznámější edice patří *Petlice* Ludvíka Vaculíka, *Expedice* manželů Havlových, *Vokno* či *Revolver Revue*.

Ludvík Vaculík – má rád vesnický folklor, ženy a život celkově. Známy hlavně jako fejetonista. Jeden ze zakladatelů Charty 77. Stál za samizdatovou edicí *Petlice*.

Sekyra – autobiografické dílo, zamýšlí se nad osudem své rodiny, zejména svého otce, který se z rolníka mění na komunistického kariéristu. Popisuje život na venkově, vyvrací idilickou představu prezentovanou oficiální tvorbou.

Morčata – alegorie, hlavní hrdina čelí politickému a pracovnímu tlaku, proto šikanuje svá morčata. Ukazuje podobnost chování lidí a zvířat.

Český snář – dokument o životě představitelů neoficiální tvorby v 70. letech. Součástí díla je popis výslechu na STB.

Dva tisíce slov – fejeton, manifest za lidská práva v ČS. Označen za vrchol kontrarevoluce, Vaculík byl za něj stíhán.

Jaro je tady, Srpnový rok, Sólo pro psací stroj – fejetony, vydány v knihách, často mají politický podtext.

Ivan Klíma – židovského původu, strávil tři roky v Terezíně, po válce vystudoval ČJ a literaturu. Reportér, přednášel v USA, což způsobilo, že mu bylo zakázáno publikovat – musel vydávat v samizdatech. Píše hlavně povídky o vztazích mezi mužem a ženou.

Milenci na jednu noc, Milenci na jeden den – povídkové knihy

Láska a smetí – politické problémy spisovatele v době normalizace na pozadí problémů milostných. Hlavní hrdina řeší, zda opustit manželku nebo milenku. Po lidech zůstává smetí – smetí slova a citů.

Eva Kantůrková **Přítelkyně z domu smutku** – psychologická próza z prostředí věznice.

J. Seifert

24 Satira v literatuře

25 Venkovská tematika v literatuře